

N:o 2.

Ank. till Riksd. Kansli d. 3 April 1868, kl. 2 e. m.

*Konstitutions-Utskottets Utlåtande, angående väckt motion om ändring
i Regeringsformens 72 §.*

Uti en inom Första Kammaren väckt, till Utskottet hänvisad motion (N:o 56) har Herr *Wallenberg* föreslagit, att Regeringsformens 72 §, med uteslutande af dess andra punkt och någon förändring i den tredje, måtte erhålla följande lydelse: "Riksbanken förblifver under Riksdagens egen garanti och vård, så att den ostörd må förvaltas af de Fullmäktige, Kamrarne dertill förordna, efter de ordningar, stadgar och reglementen, hvilka redan gjorda äro eller vidare af Riksdagen göras kunna. Riksbankens sedlar skola vid anfordran efter deras lydelse af Riksbanken inlösas."

Denna motion åsyftar, dels att stadgandet om Riksdagens rätt att genom Riksbanken utgifva sedlar, som för mynt i riket må erkännas, skall ur grundlagen utgå, dels att derifrån uteslutes bestämmelsen om den metall, hvarmed Bankens sedlar skola inlösas.

Till en början vill Utskottet erinra derom, att stadganden af enahanda innehåll med dem, hvilkas borttagande ur grundlagen sålunda föreslagits, jemväl hafva sin plats i lagen för Riksens Ständers Bank den 1 Mars 1830 och lagen om myntbestämningen af samma dag, samt att dessa lagar icke kunna utan Konungens och Riksdagens gemensamma bifall ändras eller upphävas. Då motionen således afser, icke att göra någon ändring uti de delar af banklagstiftningen, om hvilka nu är fråga, utan endast att vidtaga en åtgärd, hvarigenom dessa bestämmelser, sådana de för det närvarande förefinnas, öfverflyttas från grundlags till uteslutande civillags område, har det icke varit Utskottets uppgift att ingå i någon pröfning ur rent finansiell synpunkt af nu gällande lagstiftning i dessa ämnen, utan hufvudsakligen endast att yttra sig derom, huruvida densamma bör ega grundlags natur eller icke.

Utskottet tillåter sig att härvid för minnet återkalla, hurusom ett stadgande derom, att Riksbankens sedlar skulle såsom mynt i riket anses, hvartill något motsvarande icke förekommer i något annat lands grundlag, icke heller utgjort någon del af vår konstitutionella rätt, förr än detsamma vid 1809 års riksdag fick sin plats i Regeringsformens 72 §; och detta påtagligen mindre i följd af sakens natur, än af det skäl att Riksbankens dåvarande betryckta ställning ansågs kräfva

Bih. till Riksd. Prot. 1868. 3 Saml. 2 Häft.

en så utomordentlig garanti för uppehållandet af banksedlarnes värde. Ty knappast var beslutet om myntrealisationens genomförande vid 1828—1830 årens riksdag fattadt, förr än man började inse, att ett dylikt stadgandes kvarstående i grundlagen innebar ett misstroende till realisationens bestånd; att det hotade detta bestånd, för så vidt det lätteligen kunde gifva Bankens styrelse anledning att, i förlitande på banksedlarnas i grundlagen försäkrade enahanda giltighet med mynt, egna mindre uppmärksamhet än nödigt vore åt upprätthållandet af deras värde; att det till och med innefattade en nog stark frestelse att utgifva sedlar utöfver Bankens förmåga att dem inlösa; samt att det i följd af allt detta måste inverka menligt på Bankens kredit, isynnerhet i utlandet, på samma gång det skadade grundlagens anseende och helgd. Frukten af dessa farhågor blef en hel följd af lagstiftningsförsök, åsyftande än att låta stadgandet om den ovillkorliga förpligtelsen att emottaga Riksbankens sedlar såsom mynt ur grundlagen utgå, än att, med bibehållande af detta stadgande, uti grundlagen inlägga garantier, som skulle betrygga allmänheten emot dess missbruk och förebygga de menliga verkningarne af dess plats i grundlagen. Sedan ett i denna sistnämnda syftning vid 1828—1830 årens riksdag ifrågasatt tillägg till 72 § Regeringsformen, att riksbanksedlarna skulle af Banken med mynt efter deras lydelse inlösas, vid följande riksdag fallit i sammanhang med den likaledes föreslagna ändring i nämnde §, att Riksbankens skulle ställas under Konungens och Riksdagens gemensamma garanti och vård, återtog Konstitutions-Utskottet vid 1834—1835 årens riksdag det förstnämnda förslaget, med det tillägg att beslut som förändrade sedelstockens förhållande till den metalliska inlösningsfonden skulle erfordra alla fyra Ståndens bifall. Redan vid samma riksdag fick emellertid detta förslag vika för ett annat, från Borgare-Ståndet utgåendet, af det innehåll att riksbanksedlarna skulle såsom mynt i riket erkännas, så länge de efter deras lydelse af Banken med silfver inlöstes. Detta förslag, som onekligen innebar en så stark maning till Riksbanken att upprätthålla värdet af sina sedlar, att stadgandet i grundlagen om förpligtelsen att emottaga dessa såsom mynt gjordes fullkomligt oskadligt, blef i grundlagsenlig ordning hvilande till följande riksdag, då det af alla fyra Stånden antogs, men icke vann Konungens sanktion. Sedan försöket att i denna riktning vinna ändring i det anmärkta förhållandet icke kröntes med framgång, upptog man åter tanken att i grundlagen inlägga en ovillkorlig föreskrift derom, att Bankens sedlar skulle vid anfordran efter deras lydelse med silfver inlösas, hvilket förslag, först väckt vid 1844—1845 årens riksdag, i en något förändrad form framträdde år 1847, samt slutligen år 1851 blef af såväl Rikssens Ständer som Konungen antaget; hvarefter det ännu fortfar att vara gällande lag.

Utskottet kan icke finna, att detta stadgande fört frågan utöfver den ståndpunkt den innehade före 1834. Ty om Riksbanken genom en mindre omsorgsfull vård eller missgynnande förhållanden i öfrigt skulle sättas ur stånd att inlösa sina sedlar, är grundlagens bud, som ålägger Banken en sådan skyldighet, vanmäktigt. Den garanti, hvarmed man afsett att bilda motvigt mot den Riksbanken tillförsäkrade sedelutgifningsrätt, förekomma dess missbruk och framför allt stärka den Svenska allmänhetens och utlandets förtroende till Banken, vore i sådant fall omöjlig att uppehålla och torde derföre icke finnas motsvara sitt ändamål. — Deremot synes bifall till den nu väckta motionen gifva åt frågan en enkel och naturlig lösning genom att ur grundlagen utesluta hela det omtvistade stadgandet om skyldigheten att emottaga riksbanksedlarna såsom mynt, men låta det tills vidare kvarstå i civillags form. Konung och Riksdag lemnas härigenom friare händer att, eftersom omständigheterna bjuda, och en upplyst omtanke för Bankens

väl finner nödigt, låta banklagstiftningen så småningom utveckla sig utan alltför mycket återhållande hinder med deraf följande starkare rubbningar; och då Utskottet för sin del hyser den öfvertygelsen, att en sådan utveckling skall leda till det mål motionären förespeglar, att riksbanksedeln erkännes vara ett kreditpapper, hvars värde beror endast af det förtroende det åtnjuter, om ock tankarne ännu kunna vara delade i fråga om den tidpunkt, då denna grundsats bör inom lagstiftningen för vår Riksbank tillämpas, har Utskottet icke tvekat att tillstyrka ett förslag, som sätter lagstiftaren i tillfälle att välja denna tidpunkt efter sig företeende förhållanden, utan att dervid möta hinder af de omgångar och den tidsutdrägt en grundlagsändring alltid vållar.

I likhet med hvad motionären till stöd för den föreslagna ändringen i sista punkten af Regeringsformens 72 § andragit, anser Utskottet den tid icke vara långt aflägsen, då en förändring af myntfoten från silfver till guld hos oss finnes böra inträda. Kongl. Maj:t har redan tagit ett förberedande steg till en dylik förändring genom att till Riksdagen aflåta nådig Proposition om prägling af guldmynt i öfverensstämmelse med det Franska myntsystemet. Då motionärens förslag, såvidt det berör detta ämne, endast afser att, utan rubbning af för handen varande faktiska förhållanden, undanröjda de hinder för en sådan reform, grundlagen uppställer, genom att derifrån utesluta bestämmelsen om den metall, hvarmed Banken skall inlösa sina sedlar, och öfverlemna åt Konungen och Riksdagen att derom lagstifta i den ordning 87 § Regeringsformen föreskrifver, finner Utskottet sig böra äfven i denna del den ifrågavarande motionen till antagande förorda.

I öfverensstämmelse med hvad sålunda blifvit anfördt, får Utskottet vördsammt föreslå följande förändring i

Regeringsformen.

§ 72.

(Nuvarande lydelse, hvori med kursiv stil äro utmärkta de delar, hvilka blifvit föreslagna att ändras eller utgå).

Riksbanken förblifver under Riksdagens egen garanti och vård, så att den ostörd må förvaltas af de Fullmäktige, Kamrarna dertill förordna, efter de ordningar, stadgar och reglementen, hvilka redan gjorda äro, eller vidare af Riksdagen göras kunna. *Riksdagen allena eger rätt att genom Banken utgifva sedlar, som för mynt i riket må erkännas. Dessa sedlar skola, vid anfordran, efter deras lydelse, af Banken med silfver inlösas.*

(Föreslagen lydelse, hvori ändringarna äro med kursiv stil utmärkta).

Riksbanken förblifver under Riksdagens egen garanti och vård, så att den ostörd må förvaltas af de Fullmäktige, Kamrarna dertill förordna, efter de ordningar, stadgar och reglementen, hvilka redan gjorda äro, eller vidare af Riksdagen göras kunna. *Riksbankens sedlar skola vid anfordran efter deras lydelse af Riksbanken inlösas.*

Stockholm den 3 April 1868.

På Utskottets vägnar:

Th. Munck af Rosenschöld.

Ordförande.

Reservationer:

af Herr *C. Dickson*, med hvilken Herrar *Jäthner* och Friherre *I. Koskull* sig förenat:

“Emot Konstitutions-Utskottets beslut att föreslå borttagandet ur 72 § Regeringsformen af de ord, som innehålla att Riksbankens sedlar “för mynt i riket må erkännas“, får jag nedlägga min reservation. Om än med något fog kan sägas, att nyss citerade stadgande icke lämpligen har sin plats i grundlagen samt att af dess borttagande ur grundlagen icke nödvändigt följer, att Riksbankens sedlar skola mista sin, dem nu förbehållna rätt att för mynt i riket erkännas, enär derom är och ytterligare kan blifva stadgad i civillag, inses dock, hvad ock Utskottet tillkännagifver, att den nu föreslagna grundlagsförändringen har för ändamål beredande af större lätthet att genomföra lika beskaffad ändring i myntbestämmningslagen af den 1 Mars 1830 och lagen för Riksbankens Ständers Bank af samma dag. Vore Riksbanken den enda bank i riket som egde rätt att utgifva sedlar, så vore emot den föreslagna förändringen ingenting att anmärka, och skulle jag, utan tvekan, icke blott tillskyrka stadgandets borttagande ur grundlagen, utan äfven medverka till det åsyftade ändamålets snara ernående. Nu ega dock de enskilda bankerna en, enligt min åsigt, allt för långt utsträckt sedelutgifningsrätt, för att man, utan våda såväl för Riksbankens säkerhet som äfven för enskilda affärsförhållanden, skulle kunna vilja medgifva ett underlättande af genomföringen af en fullkomlig likställighet emellan Riksbankens och de enskilda bankernas sedlar, genom borttagande af den stadga som grundlagen nu lemnar åt Riksbankens sedlar. Innan jag vill medgifva borttagandet ur grundlagen af stadgandet, att Riksbankens sedlar skola för mynt i riket anses, erfordras, enligt min tanke, viktiga förändringar uti lagen för Riksbankens styrelse och vård, så att denna Bank må kunna, med skäligen hopp om framgång, täfla med de enskilda bankerna, samt äfven behöflig inskränkning uti de enskilda bankernas nu medgifna sedelutgifningsrätt, hvilken icke borde få utsträckas längre än som motsvaras af ineliggande Riksmynns kassa eller ädla metaller samt värdet af sådana lätt realisabla obligationer som af Bankerna innehafvas.

På grund häraf får jag hemställa, att 72 § Regeringsformen må bibehållas oförändrad, med undantag af sista momentet som borde erhålla följande förändrade lydelse:

Dessa sedlar skola, vid anfordran, efter deras lydelse, af Banken inlösas.“

af Herrar *Ehrengranat*, *Jonas Andersson*, *Uhr* och *Nils Larson* emot Utskottets tillstyrkande af den ifrågavarande motionen, såvidt den afser borttagande ur 72 § Regeringsformen af stadgandet om Riksdagens rätt att genom Riksbanken utgifva sedlar, som för mynt i riket må erkännas; samt

af Herr *Ola Jönsson* emot Utskottets Utlåtande i dess helhet.